

A black and white portrait of Bishop Šimon Bárta, an elderly man with white hair, wearing a dark cassock and a zucchetto. He is seated in a dark, ornate chair, looking directly at the camera with a serious expression. A large, light-colored sash is draped across his chest. The background is dark and out of focus.

Marek Šmíd

Šimon Bárta

Českobudějovický biskup
v letech 1920–1940

Šimon Bárta

Českokobudějovický biskup v letech 1920–1940

Marek Šmíd

Recenzovali:

doc. ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

doc. PhDr. Miroslav Novotný, CSc.

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz, redakcenk@ruk.cuni.cz

Praha 2025

Redakce Josef Táborský

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

První vydání

Na obálce: oficiální portrét Šimona Bárty z biskupské rezidence
v Českých Budějovicích

© Univerzita Karlova, 2025

© Marek Šmíd, 2025

Preface © Vlastimil Kročil, 2025

Cover photo © Památkové oddělení Biskupství českokobudějovického, 2025

ISBN 978-80-246-6045-5

ISBN 978-80-246-6082-0 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

*Tuto knihu věnuji s hlubokou vděčností své milované ženě Zuzaně,
jejíž láska a neochvějná obětavost mě neustále inspirují
a podporují na mé cestě za poznáním.*

Obsah

Předmluva českobudějovického biskupa Vlastimila Kročila	9
Úvod	11
Šimon Bárta před nástupem do biskupského úřadu	17
Formace žáka a studenta	17
Studia ve Věčném městě	21
Ve službách církve	26
Profesorem náboženství v Pelhřimově a Judova aféra	28
Dialogy o existenci a smyslu života	37
Návrat ke kořenům	41
Šimon Bárta v biskupském úřadu	50
Mezi tradiční vírou a novými horizonty	53
Hledání nového pastýře	57
Napětí a konflikty v diecézi	63
Soužití Čechů a Němců na jihu Čech	68
Péče o záležitosti duše a ducha	73
Odpovědné hospodaření	81
Role kněžského semináře a jeho vliv	84
Duchovní cesty po diecézi i mimo ni	90
V boji se zločinnými ideologiemi	100
Nová realita po září 1938	103
Odchod Šimona Bárty	110
Odchod na věčnost	110
Boj o nástupnictví	115
Naděje v osobě Josefa Hloucha	121
Portrét Šimona Bárty	122
Biskupovo duchovní dědictví	124

Závěr	128
Soupis pramenů a literatury	131
Summary	140
Rejstřík osob	143

Předmluva českobudějovického biskupa Vlastimila Kročila

Vzpomínám na okamžik, kdy jsem ještě jako seminarista procházel poprvé biskupskou rezidencí v Českých Budějovicích. V paměti mi utkvěly portréty místních sídelních biskupů. Jedná se o poměrně velké malby na plátně, pocházející z různých období a od různých autorů, přičemž je zřejmé, že každý z nich se snažil zachytit co nejvěrněji nejen podobu toho či onoho biskupa, ale také ducha jeho osobnosti a jeho charizma. Ačkoliv každý z portrétovaných biskupů je jiný, mají jedno společné: jako pastýři vedli po určitou dobu sobě svěřené stáde. Každý z nich byl v jiné situaci, ať již politické, sociální či náboženské, ale právě i to se nějak do oněch portrétů promítlo, takže stojí za to se před nimi zastavit a zamyslet se nad tím.

Jedním z těch obrazů, který snad každého zaujme, je portrét osmého biskupa českobudějovického Šimona Bárty. Shlíží sice poněkud přísně, ale z jeho očí vyzařuje smysl pro spravedlnost a pevný charakter. Výrazně temné pozadí jako by naznačovalo, že patří mezi biskupy (vedle svého předchůdce Josefa Antonína Hůlky a nástupce Josefa Hloucha), jejichž episkopát se odvíjel ve znamení velkých obětí, zkoušek a křížů. Jedná se o dlouhé a v mnoha ohledech velmi smutné, bolestné a těžké období: začíná 1. světovou válkou a rozpadem monarchie, pokračuje první republikou s jejími protikatolickými náladami a vznikem Církve československé a končí 2. světovou válkou, po které přišlo čtyřicetileté období komunistického režimu. Nutno dodat, že po celou tu dobu zmínění pastýři dokázali odvážně a statečně nést svůj kříž v duchu evangelia, jak se sluší na římskokatolické biskupy.

I když se díváme na portrét biskupa Šimona Bárty v biskupské rezidenci velmi pozorně, ne všechno se z něj dá vyčíst. Jestliže spatřila světlo světa tato monografie, zaměřující se na život a dílo biskupa Bárty, rád se

přiznávám, že jako jeho pátý nástupce mám z tohoto počínu o to větší radost. Autor knihy, historik Marek Šmíd, předkládá totiž pozoruhodný text, z něhož díky celé řadě doposud málo známých detailů vystupuje do popředí Bártova mimořádná osobnost, jeho věrný a realistický portrét.

✧ Vlastimil Kročil

Biskup českobudějovický

České Budějovice 28. srpna 2024

Úvod

Kniha se věnuje osobnosti nejvyššího představitele českobudějovické diecéze v letech 1920–1940. V převážně chronologické linii se dotýká Bártova dětství, mládí, kněžské formace v Římě, jeho duchovního zrání v jižních Čechách a na Vysočině i jeho biskupského působení v českobudějovické diecézi. Jeho dílo zasazuje do nábožensko-církevního vývoje českých zemí ve druhé polovině 19. a první polovině 20. století, přičemž reflektuje rovněž evropský kontext proměn katolické církve i papežství.

Text je založen na diplomové práci *Život a dílo českobudějovického biskupa Šimona Barty*, kterou autor úspěšně obhájil na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích v roce 2019, disertační práci *Život a dílo Šimona Barty (1864–1940), osmého biskupa českobudějovického*, obhájené tamtéž o čtyři roky později, a studii *Osobnost Šimona Barty (1864–1940), osmého českobudějovického biskupa*, v období před jeho episkopátem, která byla publikována na stránkách *Theologické revue* v roce 2021.

Ačkoliv základní jádro zůstává víceméně stejné, mění se akcent na jednotlivé aspekty Bártových aktivit a zejména na literaturu, která byla rozšířena i prohloubena, takže osobnost českobudějovického biskupa je představena v hlubší duchovně-intelektuální analýze doby i v kontextu existence českobudějovické diecéze. Jen tak lze totiž téma českých církevních dějin zasadit do širšího středoevropského, resp. celoevropského rámce a vnímat je jako součást proměňujících se církevně-duchovních dějin Evropy 19. a 20. století.

Třebaže je monografie časově vymezena druhou polovinou 19. století, kdy se Šimon Bárta v roce 1864 narodil, a první polovinou 20. století, kdy v roce 1940 skonal, a geograficky českobudějovickou diecézí, jež se přibližně kryje s regionem jižních Čech, její ambice jsou bezpochyby větší.

Jako odborný text se pohybuje na pomezí mezi úzkým zaměřením na katolickou církev na jihu Čech a širším příběhem katolicismu v českých zemích. Snaží se spatřovat v Šimonu Bártovi osobnost, která právě tento přesah měla a po celou dobu svého episkopátu jej udržela. Nezapomíná současně, že zmíněný církevní hodnostář byl jako pastýř jedné diecéze v Čechách rovněž členem domácího biskupského sboru, jenž byl současně vázán na římské centrum i pražské ústředí, které utvářely jeho limity i předznamenávaly jeho možnosti.

Kniha je rozdělena do tří částí. Po úvodu následuje kapitola s názvem Šimon Bárta před nástupem do biskupského úřadu, jež se věnuje období, kdy působil jako kaplan v Sedlici, katecheta a prefekt biskupského semináře v Českých Budějovicích a profesor náboženství v Pelhřimově. Závěr kapitoly mapuje jeho působení v Českých Budějovicích, kde se Šimon Bárta na prahu 20. století stal c. k. profesorem Jirsíkova gymnázia a kde strávil své předválečné, válečné a poválečné období. Kapitola ovšem nesleduje pouze zmíněné působení, ale věnuje se též širěji rezonujícím událostem, které vířily vody v habsburském mocnářství před rokem 1918, tedy Judově aféře a roli Šimona Bárty v ní. Autor v této části práce analyzuje i Bártovy filozofické články, které před první světovou válkou vznikly, aby polemizovaly s tehdejšími protikatolickými náladami části intelektuálních vrstev české společnosti. Ačkoliv intelektuální názorové tříbení s důrazem na filozofii a vyrovnávání se s duchovními rivaly po první světové válce fakticky nepokračovalo, zůstává zajímavou sondou do Bártova myšlení i jeho filozoficko-teologických úvah a představ.

Jádrem práce je rozsáhlá kapitola s názvem Šimon Bárta v biskupském úřadu, která se věnuje době, kdy stál v čele českobudějovické diecéze jako její osmý biskup. Analyzuje poměry bezprostředně po říjnu 1918, kdy se v českých zemích rozpoutal silný kulturní boj, těžkosti Bártova nástupnictví po smrti biskupa Josefa Antonína Hůlky v roce 1920, specifika správy dvojjazyčné diecéze a národnostní tlak i duchovní péči o diecézi včetně činnosti Katolické akce. Značnou pozornost věnuje rovněž existenci kněžského semináře a jeho vlivu i biskupovým cestám po diecézi i mimo ni. Závěr kapitoly je vymezen koncem 30. let, kdy Československo v rámci Mnichovské konference ztratilo rozsáhlé území i množství obyvatel. V českobudějovické diecézi se to konkrétně projevilo ztrátou mnoha farností, věrných kněží i věřících, kteří se přes noc ocitli v nacistické třetí říši.

Kapitola s názvem Odchod Šimona Bárty sleduje poslední měsíce Bártova pozemského putování a jeho skon v Českých Budějovicích v květnu 1940. Analyzuje rovněž boj o nástupnictví a poměry v diecézi

v protektorátu Čechy a Morava v období po jeho smrti až do roku 1947, kdy byl novým českobudějovickým biskupem jmenován profesor teologie Josef Hlouch. Druhá polovina této kapitoly představuje exkurz do života českobudějovické diecéze a jejího pastýře, přičemž interpretuje Bártovu osobnost a její místo v české společnosti.

Cílem práce, jak bylo naznačeno výše, je představení osobnosti českobudějovického biskupa, analýza jeho duchovních aktivit a kvalit, syntéza jeho biskupského působení a interpretace jeho episkopátu v letech 1920–1940. Tato zjištění se následně snaží zasadit do politicko-náboženských souvislostí v období meziválečného Československa. Prostřednictvím jeho osobnosti – s důrazem na jeho duchovní, kněžskou, intelektuální a biskupskou formaci – podniká text sondu do fungování jedné diecéze v meziválečném a krátce i válečném období.

Zde musíme zdůraznit, že je českobudějovický biskup Šimon Bárta mimořádnou osobností. Jeho životní cesta představuje svědectví o velikosti muže jihočeského venkova, který se prosadil ve velkém světě. Je důkazem jeho systematičnosti, píle a obětavosti, jeho nadšení a horlivosti, jeho hluboké zbožnosti i skutečných znalostí, které v něm nechaly uzrát a zúročit plody římské formace, třebaže on sám o vyšší úřady nestál. Nebyl kariéristou, velikána z něj učinila překotná doba revolučních změn po roce 1918, snad částečně proti jeho vůli. Jeho nepřehlédnutelným vkladem byla nicméně upřímnost a poctivost, s níž jednotlivé kroky podnikal.

***

Bártovo působení nelze vnímat izolovaně, je součástí širších proměn českobudějovické diecéze.¹ K jeho osobnosti neexistuje žádná samostatná biografie, nemáme k dispozici ani jeho pozůstalost a neexistují jeho paměti či deníky. Jsme tak odkázáni na poměrně mravenčí práci skládání mozaiky jednotlivých pramenů a literatury, abychom z nich rekonstruovali Bártův intelektuální, kněžský a biskupský profil v kontextu proměn 19. a 20. století.

---

1 K tomu podrobněji: Jaroslav Kadlec: *Českobudějovická diecéze*, České Budějovice 1995; Miroslav Novotný et al.: *Die Diözese Budweis in den Jahren 1785–1850*, Berlin 2018; Miroslav Novotný et al.: *Die Diözese Budweis in den Jahren 1851–1907*, Berlin 2021. K osobnostem českobudějovických biskupů např. Rudolf Svoboda: *Jan Prokop Schaaffgotsche*, Brno 2009; též: *Johann Prokop Schaaffgotsch*, Frankfurt am Main 2015; též: *Arnošt Konstantin Růžička*, České Budějovice 2011; též: *Nebroušený diamant*, Praha 2015; Jaroslav Kadlec: *Jan Valerián Jirsík*, České Budějovice 1993; Rudolf Svoboda: *Jan Valerián Jirsík*, Berlin 2019; František Kolouch: *Milion duší*, Brno 2013; Alain Boudre: *Umývač výloh a arcibiskup*, Praha 2016.

Monografie vychází z materiálů rozsáhlých fondů českých, rakouských, německých a vatikánských archivů. Primární jsou pochopitelně domácí fondy, avšak ty zahraniční zasazují úzký diecézní pohled do širšího rámce dějin střední Evropy i proměn katolické církve v námi sledované době.

Nejvýznamnějším z archivů je pro účely studia osobnosti, života a díla Šimona Barty Státní oblastní archiv v Třeboni. Pro námi sledované období jsou v něm ve fondu Biskupský archiv České Budějovice 1785(1786)–1949 k dispozici více než dvě desítky kartonů, z nichž nejzajímavější se věnují biskupskému ordinariátu, studentskému a kněžskému semináři, fenoménu přestupů k jiným církvím, stížnostem na duchovní, eucharistickým kongresům i jednotlivým aspektům činnosti biskupství v letech 1920–1940.

Ačkoliv jsou materiály treboňského archivu poměrně bohaté, při podrobném pohledu zjišťujeme, že značné množství cenných pramenů k analýze Bártova působení je ztraceno (Bártova korespondence, podrobnější fungování biskupského úřadu, konkrétní dokumenty k budově biskupství, materiály ekonomické povahy, přesná evidence kněží a řeholníků atd.); zřejmě byly jako irelevantní nenávratně ztraceny během skartace části fondu. Přesto zůstávají nejvýznamnějším zdrojem, na jehož základě můžeme poměrně plasticky rekonstruovat Bártovu správu českobudějovické diecéze i jeho působení ve funkci biskupa.

Některé dílčí prameny k Bártově mládí a studiu se nacházejí ve Státním oblastním archivu v Českých Budějovicích. Jejich cenným doplňkem jsou digitalizované materiály, např. skeny farních kronik, pamětních knih, knih biřmovanců či školních kronik.

Mezi další významné archivní instituce patří Archiv Ministerstva zahraničních věcí České republiky v Praze, zejména fondy Politické zprávy – Vatikán a Zastupitelský úřad – Vatikán, které nejenom reflektují československo-vatikánské vztahy v úzkém slova smyslu, ale sledují církevní dějiny v Československu v širším zorném úhlu československého vyslance u Svatého stolce, který díky styku s významnými církevními hodnostáři i působení ve Věčném městě na zmíněné záležitosti hleděl poněkud odlišnou optikou. Pro záměr monografie je i tento druh pramenů cenným svědectvím.

Na některé zajímavé souvislosti Bártova životního směřování poukazují fondy Národního archivu v Praze, zejména fond Předsednictvo ministerské rady, kde jsou dochovány archivní materiály vztahující se k činnosti československých vlád, které byly mimo jiné pravidelně informovány i o obsazování jednotlivých biskupských stolců v Česko-

slovensku. Bohužel ve fondech spojených s nacistickou perzekucí v období protektorátu Čechy a Morava (např. Okupační vězeňské spisy) se žádné materiály k osobnosti Šimona Bárty nenacházejí. Skutečnost je o to překvapivější, že se českobudějovický biskup jistě dostal do hledáčku gestapa a po jeho smrti se rozpoutal diplomatický spor o obsazení českobudějovického biskupství, resp. o rok později dokonce tří českých (arci)-biskupských stolců. Rovněž šetření v kartotéce bývalého Studijního ústavu Ministerstva vnitra, jímž mohl biskup Šimon Bárta procházet, bylo negativní.

V dalších českých archivech se nacházejí jen dílčí dokumenty, které mohou určité aspekty Bártova biskupského působení ukázat v novém světle, nicméně nepředstavují prameny zásadnější povahy, které by zcela měnily vnímání jeho činnosti a významu. Jednotlivosti, které jsme v této práci ovšem nevyužili, jsou k dispozici v Masarykově archivu a Archivu Akademie věd České republiky v Praze, Archivu redemptoristů na Svaté Hoře či Archivu Národního muzea. Překvapivě s negativním výsledkem proběhl průzkum Archivu Vyšebrodského kláštera, třebaže rovněž do jeho fondů se musely dostat hodnotné dokumenty, zejména pro období po roce 1938.

Zajímavé, byť nikoliv rozsáhlé prameny uchovávají zahraniční archivy, např. Historický archiv státního sekretariátu Svatého stolce (Archivio Storico. Sezione per i rapporti con gli stati /Segreteria di Stato/) či Apoštolský vatikánský archiv (Archivio Apostolico Vaticano), zejména fondy Apoštolská nunciatura ve Vídni či Apoštolská nunciatura v Československu. Informace k událostem ve 30. letech obsahuje Rakouský státní archiv ve Vídni (Österreichisches Staatsarchiv).

Mezi významné vydané prameny patří především dokumenty úřední povahy, např. věstník českobudějovické diecéze *Acta Curiae Episcopalis Bohemo-Budvicensis* či dobový tisk (*Čech, Hlas lidu, Venkov, Dorost, Jihočeská jednota, Jihočeské listy, Lidové listy* atd.). Cenné jsou též dokumenty zahraniční politiky Svatého stolce v době druhé světové války², paměti druhého československého prezidenta Edvarda Beneše³, paměti kněze a diplomata v době druhé světové války Jaromíra Machuly⁴, deník prvního československého vyslance u Svatého stolce Kamila Krofity⁵ a další. Jejich podrobný soupis je uveden v bibliografii.

---

2 *Actes et Documents du Saint Siege relatifs a la seconde guerre Mondiale*, IV, Vaticano 1967; *Actes et Documents du Saint Siege relatifs a la seconde guerre Mondiale*, VII, Vaticano 1973.

3 Edvard Beneš: *Paměti*, III, Praha 2007.

4 Jaromír Machula: *Vatikán a Československo (1938–1948)*, Praha 1998.

5 Jindřich Dejmek (ed.): *Kamil Krofta*, Praha 2009.

Zmíněné prameny konfrontujeme s rozsáhlou literaturou, především domácí proveniencie, v níž jsme neopomenuli klasická starší díla ani moderní práce.⁶

Navzdory tomu, že Šimon Bárta vykonával úřad českobudějovického biskupa téměř nejdéle ze všech pastýřů 20. století, existuje dnes pouze omezený počet encyklopedických hesel a pět odborných studií, jež se zabývají jeho osobností, životem a dílem. Mezi tyto studie patří texty Vladimíra Feldmanna⁷ a Martina Weise⁸, což nelze považovat za dostačejný výkon současné církevní historiografie. Několika pracemi přispěl k tématu biskupa Šimona Bárty autor této knihy⁹, která se snaží tento velký dluh regionálním církevním dějinám nedávné doby částečně splatit.

-
- 6 Josef Doležal: *Český kněz*, Praha 1931; František X. Halas: *Fenomén Vatikán*, Brno 2004; Jindřich Dejmek: Počátky diplomatických vztahů mezi Československem a Vatikánem (1920–1921). Kroftova vyslanecká mise v Římě, *Český časopis historický* 91, 1993, č. 2, s. 224–246; Pavel Marek: *Církevní krize na počátku první Československé republiky. 1918–1924*, Brno 2005; týž: *České schisma*, Rosice u Brna 2000; Miloš Trapl: Český politický katolicismus v letech 1918–1938, in: *Český politický katolicismus v letech 1848–2005*, ed. P. Marek et al., Brno 2008, s. 171–321.
  - 7 Vladimír Feldmann: Nacistickou cenzurou neprošlý pastýřský list biskupa Bárty, *Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech* 36, 1999, s. 283–284.
  - 8 Martin Weis: Českobudějovický biskup Bárta, *Verba Theologica* 12, 2007, s. 54–67.
  - 9 Marek Šmíd: Obsazení biskupského stolce po skonu českobudějovického biskupa Josefa Antonína Hůlky v roce 1920, *Jihočeský sborník historický* 83, 2014, s. 321–335; týž: Osobnost Šimona Bárty (1864–1940), osmého českobudějovického biskupa, v období před jeho episkopátem, *Theologická revue* 92, 2021, s. 38–53; týž: Českobudějovická diecéze v období episkopátu Šimona Bárty ve světle třeboňského archivu, *Studia Historica Nitriensia* 24, 2020, s. 505–515.

Šimon Bárta před nástupem do biskupského úřadu

Formace žáka a studenta

Šimon Bárta se narodil ve čtvrtek 27. října 1864 v jihočeské obci Žimutice, nacházející se nedaleko Týna nad Vltavou. Přišel na svět v domě číslo sedm jako syn koláře Tomáše Bárty a jeho partnerky Kateřiny Faktorové. Dědeček po otci, Josef Bárta, a babička Anna Bártová, rozená Zahradková, spolu s matčinými rodiči Vojtěchem Faktorem a Annou Faktorovou, rozenou Valešovou, tvořili základ Šimonovy rodiny. Pouhý den po svém narození, dne 28. října, byl chlapec pokřtěn v místním kostele svatého Martina.¹⁰ Svátost křtu mu udělil katolický kněz Filip Váňa, přičemž kmotry mu byli František Valeš a Anna Faktorová.¹¹

První zmínky o Bártově rodišti pocházejí z období vlády českého krále Přemysla Otakara II., z roku 1261. Ves byla součástí obce Bečice nedaleko Týna nad Vltavou, od které se oddělila až v době Bártova episkopátu (1924). Jako panství je prodal dosavadní majitel Václav Albrecht von Eckersdorf v roce 1676 Schwarzenbergům, kteří Žimutice spojili s panstvím Třeboň. V době Bártova narození tvořilo obec dvacet dva domů s 223 obyvateli.¹²

---

10 Jde o jednodlní stavbu ze 14. století s barokním interiérem, obklopenou hřbitovní zdí, v níž se nachází barokní brána a výklenková kaple se sochou svatého Jana Nepomuckého z 18. století. Hlavní oltář pochází ze 17. století. Emanuel Poche et al.: *Umělecké památky Čech*, IV, Praha 1982, s. 423. Dnes je kostel chráněnou kulturní památkou České republiky: Památkový katalog NPÚ, k. č. 1000138756, <http://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-martina-686062>.

11 Státní okresní archiv Třeboň, fond Sběrka matrik Jihočeského kraje, inv. č. 6626, poř. č. 5, Žimutice; Matrika Farní úřad Žimutice 1850–1864, 1865–1885. s. 176, 170; heslo Žimutice na české Wikipedii.

12 SOKA České Budějovice, Kronika obce Žimutice, 1927–1961, s. 3.

Když byly Šimonovi téměř dva roky, narodil se mu dne 3. října 1866 bratr František. Oba chlapce pojilo hluboké přátelství, které se časem změnilo v porozumění; potvrzovaly jej ostatně osobní kontakty v následujících desetiletích. Bratr František se ve svých třiceti dvou letech, v roce 1898, oženil s Marií Zemanovou z Bečic u Tábora. Zde, dvacet pět kilometrů severně od své rodné vsi, se následně se svojí ženou usadil. Z manželství se postupně narodily dvě děti, syn František a dcera Marie, které pokřtil jejich strýc Šimon.¹³

Poněvadž se svatba Bártových rodičů konala teprve v únoru 1870, byl Šimon do matriky narozených uveden nejprve s příjmením matky (Faktor) jako nemanželský syn bez uvedení jména otce. Poté byl zápis doplněn informací, že Tomáš Bárta „žádá za otce tohoto svého dítěte zapsán býti a přijímá je za vlastní“¹⁴. Jednalo se o postup, který zcela korespondoval s dobovými zvyklostmi, jak potvrzoval kánon 777 *Kodexu kanonického práva* z roku 1917.¹⁵

Tento detail se ovšem ukázal podstatný v momentu, kdy se stala aktuální otázka Bártova jmenování biskupem – vhodný kandidát svěcení musel být „narozen z právoplatného manželství, nikoliv však jen legitimizován potomním manželstvím“ (kánon 331, *Kodex kanonického práva* 1917).¹⁶ Šimon Bárta byl od tohoto požadavku dispensován Svatým stolcem v roce 1920, kdy se jevil jako nejvhodnější kandidát na českobudějovický biskupský stolec.¹⁷

Obecnou školu navštěvoval Šimon Bárta v rodných Žimuticích, kde se jeho učitelem stal nejprve Vojtěch Ernest a od roku 1874, po odchodu starého pedagoga na zasloužený odpočinek, jeho syn František. Oba vnímali mladého Šimona jako nadaného žáka s vrozeným talentem, jež je nutné rozvíjet, a proto společně s žimutickým farářem Josefem Malenou doporučili jeho matce další studium na českobudějovickém gymnáziu.¹⁸

Šimonovo dětství nebylo ideální, protože poměrně brzy osiřel. V sedmi letech ztratil nejprve otce Tomáše, který zemřel na tuberkulózu, a ve čtrnácti poté i matku Kateřinu, která podlehla téže nemoci. Sirotek se

13 Matrika Farní úřad Žimutice 1839–1900, s. 161.

14 Tamtéž.

15 *Kodex kanonického práva zpracovaný z rozkazu nejvyššího velekněze Pia X. a vyhlášený z moci papeže Benedikta XV.*, přeložil František Kop et al., Praha 1969, s. 198.

16 *Kodex kanonického práva*, s. 104.

17 Archivio Storico. Sezione per i rapporti con gli stati (Segreteria di Stato) (dále jen AA. EE. SS.), fondo Austria-Ungheria, III periodo, fascicolo 576, ff. 19–20, Micara Gasparrimu 4. 6. 1920; Alfréd Fuchs: *Z boje o modus vivendi*, Hradec Králové 1934, s. 33.

18 SOKA, Farní úřad Žimutice, Školní kronika 1869–1938, Kniha č. 6.

s bratrem Františkem přestěhoval ke strýci Václavu Bártovi, cihláři v Žimuticích v domě číslo patnáct, který následně převzal roli poručníka za zemřelé rodiče.¹⁹

* * *

Díky podpoře strýce Václava Barty a jeho manželky Anny mohl chlapec nastoupit studium na nedávno založeném²⁰ Jirsíkově českém klasickém gymnáziu v Českých Budějovicích. O jeho středoškolských letech máme dnes k dispozici poměrně značné množství pramenů, protože se zachovaly třídní katalogy za celou dobu Bártova gymnaziálního studia včetně maturitního tabla celé jeho třídy. Díky tomu víme, že svá studia započal ve školním roce 1876/1877, kdy se stal jedním ze 47 žáků jeho primy.

Se vstupem na gymnázium přijal Šimon Bárta svátost biřmování a s ní jméno Juda, resp. Juda Tadeáš, podle jednoho z dvanácti Ježíšových apoštolů. Důvod je pravděpodobně ten, že na jeho svátek dne 28. října přijal Šimon před třinácti roky křest. Biřmovacím kmotrem se stal jeho strýc Matěj Faktor. Poněvadž udělovatelem biřmování je zpravidla biskup, přijal svátost od tehdejšího českobudějovického ordináře Jana Valeriána Jirsíka, který do vesnice při této příležitosti přicestoval.²¹

Doplňme, že Jan Valerián Jirsík, někdejší pražský kazatel a redaktor *Časopisu katolického duchovenstva*, stál v čele zmíněné diecéze v letech 1851–1883 jako její čtvrtý biskup, přičemž na proměňující se poměry společenského života i měnící se vztah státu a církve reagoval přiměřeně a účinně. Na území jeho diecéze žil přibližně jeden milion katolíků a nacházelo se zde 417 míst řádné a 21 míst nepravidelné duchovní správy.²² Prostřednictvím podpory školství se biskup významně zasloužil o rozkvet intelektuálního a národního života na jihu Čech, kde se v boji proti bezvěrectví a náboženské vlašnosti neúnavně věnoval kázání, výuce náboženství, kněžským exerciciím, pastorálním konferencím, vizitacím a misím.

Katolické církvi rovněž prospěla Jirsíkova reorganizace církevní správy, konání mariánských pobožností či eucharistických slavností a šíření katolických knih, novin a časopisů. Ačkoliv byl Jan Valerián Jirsík členem českého zemského sněmu v Praze i poslanecké sněmovny říšské rady ve

19 SOkA, Farní úřad Žimutice, Pamětní kniha 1837–1945, Kniha č. 1.

20 Gymnázium bylo otevřeno dne 3. října 1868 jako Biskupské české vyšší gymnázium. Ve zmíněném roce na něm studovalo 268 studentů.

21 SOkA, Farní úřad Žimutice, Kniha biřmovanců 1774–1944, Kniha č. 40.

22 Dana Jakišičová – Miroslav Novotný: *Služebníci pod zákonem*, České Budějovice 2001, s. 57.

Vídni, nezapomínal na duchovní a náboženský rozkvět svěřené diecéze, jež za jeho episkopátu dosáhla svého největšího rozkvětu.²³

Třebaže i na jihu Čech rezonovaly modernizační tendence, diecéze poměrně úspěšně odolávala antiklerikálním a sekularizačním výzvám nastupující doby. Pokud představovala léta 1785–1850 z pohledu diecéze dobu, kdy byly položeny její institucionální, administrativní a ekonomické základy, následujících téměř šest desetiletí za episkopátu Jana Valeriána Jirsíka, Františka Schönborna a Martina Josefa Říhy bylo obdobím poklidného rozvoje a rozmachu, kdy se na prahu 20. století proměnila ve významnou oporu katolicismu v českých zemích. Ale nepředbíhejme.

Již v prvním pololetí prvního roku gymnázia, tedy ve školním roce 1876/1877, prokázal Šimon své hluboké znalosti i píli a skončil s vyznamenáním jako jeden z nejlepších studentů primy. Kvůli sociálním poměrům byl od začátku studia osvobozen od školného, jež se platilo v každém pololetí; v době Bártova studia činilo půlročně osm zlatých. O náročnosti gymnaziálního studia svědčí fakt, že v sekundě již studovalo ve třídě o deset chlapců méně než před rokem. Třídním profesorem, jenž chlapce vyučoval češtinu, němčinu a latinu, byl Ignác Mikenda z Jičina, který je provázel až k maturitě.²⁴

Jak naznačuje třídní katalog ze sekundy, od druhého ročníku bydlel Šimon v chlapeckém semináři v Gymnaziální ulici (dnes Skuherského), jehož ředitelem byl výpomocný katecheta gymnázia Václav Voneš. Rovněž Bártovy výsledky ve vyšších ročnících byly skvělé, školní rok vždy uzavíral s vyznamenáním mezi nejúspěšnějšími studenty. Vysvědčení ukazují jeho mimořádné znalosti, jež bývaly hodnoceny jako výborné či chvalitebné; dobrých měl málo a obdržel je pouze z předmětů, které později neprofilovaly jeho kněžskou osobnost – z matematiky, zpěvu a kreslení.

V závěru Šimonova studia na gymnáziu zemřel v únoru 1883 jeho zakladatel, českobudějovický biskup Jan Valerián Jirsík. Jeho nástupce, hr. František Schönborn, učební ústav navštívil dne 7. března 1884.²⁵

---

23 Jaroslav Kadlec: *Přehled českých církevních dějin*, II, Řím 1987, s. 222; týž: *Jan Valerián Jirsík*; R. Svoboda: *Jan Valerián Jirsík*; týž: Jan Valerián Jirsík (1798–1883). Kněz a teolog, in: *Kněžské identity v českých zemích (1820–1938)*, ed. L. Fasora, J. Hanuš a T. W. Pavlíček, Praha 2017, s. 15–30.

24 SOKA Třeboň, pobočka České Budějovice, fond Jirsíkovo státní gymnasium České Budějovice, knihy 18–19 (1876/1877–1877/1878); Petra Klimešová: *Gymnasium J. V. Jirsíka v letech 1868–1918*, diplomová práce FF JU, České Budějovice 2011, příloha č. 4

25 SOKA České Budějovice, Kroniky, Historie c. k. českého státního gymnasia v Českých Budějovicích, 1869–1938, inv. č. 6.

O rok později byl však jmenován pražským arcibiskupem, takže nejvyšší správce diecéze se opět změnil.

Pedagogický sbor gymnázia zůstával v době Bártových studií poměrně stabilní. Např. náboženství učil kněz a autor náboženských učebnic Matěj Procházka, jmenovec slavnějšího moravského vlasteneckého kněze Matěje Procházky, češtinu Vojtěch Hrnčíř, matematiku Václav Pošusta, dějepis Jan Kryštůfek, řečtinu Alois Saturník a další. Třídy byly poměrně velké, zpravidla je tvořilo 40 až 50 chlapců. Když dne 16. června 1884 složil Šimon Bárta maturitní zkoušku, byl prohlášen za „dospělého s vyznamenáním“²⁶.

Studia ve Věčném městě

Jako nadaný a vynikající student byl Šimon Bárta po zkoušce dospělosti českobudějovickým biskupem hrabětem Františkem Schönbornem, který sám prošel v 70. letech 19. století římskou formací, vybrán ke studiu bohosloví ve Věčném městě. Stal se tak jedním z prvních studentů teologie a filozofie nové české koleje Bohemicum, jež byla v Římě zřízena v listopadu 1884 z iniciativy papeže Lva XIII. Ve zmíněném akademickém roce 1884/1885 studovalo na české koleji dvanáct bohoslovců, z nichž deset bylo Čechů a dva Němci.²⁷

Iniciativa papeže Lva XIII. navazovala na dřívější zakladatelský čin římského císaře a českého krále Karla IV., který zbudoval v Římě prostorný český dům, označovaný jako česká kolej, v roce 1368. Umístěn v centru města nedaleko náměstí Campo de' Fiori se brzy stal domovem četných poutníků z českých zemí.²⁸ Se zřízením novodobé římské koleje vyjádřil na jaře 1884 souhlas rovněž rakouský císař František Josef I., který přislíbil finanční příspěvek také na pražské seminaristy na Urbanianě.²⁹

Ke zřízení Bohemica výrazně přispěly rovněž události na počátku 80. let 19. století, kdy po vydání encykliky *Grande munus* v září 1880 došlo o rok později ke slavné slovanské pouti do Říma a k dohodě mezi

26 SOkA Třeboň, pobočka České Budějovice, fond Jirsíkovo státní gymnasium České Budějovice, knihy 18–25 (1876/1877–1883/1884); Jiří Cukr: *Galerie vybraných absolventů Jirsíkova gymnázia v Českých Budějovicích*, České Budějovice 2018, s. 14.

27 Alois Kolísek: *Některé vzpomínky na českou vlast v Itálii*, Hodonín 1900, s. 29; Adolf Srb: *Lev XIII.*, Praha 1901, s. 106.

28 A. Kolísek: *Některé vzpomínky*, s. 25–26; Klement Borový: *Národní dům český v Římě*, Praha 1874.

29 Tomáš Parma: Zakladatelská postava Františka Zapletala (1861–1935), prvního vicerektora koleje, in: *Česká kolej v Římě*, ed. T. Parma, Kostelní Vydří 2014, s. 92.

pražským arcibiskupem a kardinálem Bedřichem ze Schwarzenbergu, českobudějovickým biskupem Františkem Schönbornem a papežem Lvem XIII. Tehdy bylo ujednáno vyslání prvních tří bohoslovců do Říma. Přibyli sem o rok později a jedním z nich byl i František Zapletal, pozdější vicerektor ústavu, o němž budeme ještě hovořit.³⁰

První roky sídlila kolej Bohemicum v nejvyšším patře budovy německého semináře Santa Maria dell'Anima. Byl to právě biskup František Schönborn, kdo se výrazně zasloužil o zřízení této instituce, když na stavbu daroval zbytek svého podílu na rodovém dědictví. Na konci 80. let bydleli bohoslovci krátce v budově bývalé lombardské koleje San Carlo al Corso, ale již v roce 1888 byl za částku 300 000 italských lir zakoupen bývalý klášter trinitářů v Sixtinské ulici, kam se studenti přestěhovali v listopadu téhož roku. Dne 1. ledna 1890 udělil papež Lev XIII. apoštolským listem *Victoriam potestatem* českému institutu práva a výsady papežských kolejí.³¹

Smyslem existence koleje bylo z pohledu Svatého stolce vychovávat kosmopolitně, univerzalisticky a v nejširším slova smyslu katolicky orientované kněze, kteří by vyvažovali jednostrannou formaci osvícensky vzdělaných duchovních v habsburské monarchii, poznamenanou josefinismem. Ke studiu byli přijímáni bohoslovci ze čtyř českých diecézí, pražské, královéhradecké, českobudějovické a litoměřické, zájemci z Moravy nadále studovali na starší německo-maďarské koleji (*Germanicum-Hungaricum*).³² Sám papež Lev XIII. při příležitosti otevření české koleje na zvláštní audienci představených a studentů dne 15. listopadu 1884 vytyčil cíle římské formace následujícími slovy:

Nyní jest na Vás, draží jinoši, abyste zbožni jsouce, ve ctnostech vycvičení a potřebnými vědomostmi opatřeni, působili blahodárně a příkladně vrátíce se do milé vlasti své, všude šíříce víru svatou, učení sv. Stolice římské. Církev sv. potřebuje kněží, sv. bojovníků a vůdců statečných, nadšených pro čest a slávu Boží. A jest na Vás, abyste jednou jimi byli. Vynasnažte se tedy dle sil svých, abyste co nejvíce svatosti a vědomostí zde, ve městě svatých mučední-

30 Tamtéž, s. 90–91.

31 Papež Lev XIII. přispěl na zbudování koleje částkou 80 000 italských lir. A. Kolísek: *Některé vzpomínky*, s. 29; A. Srb: *Lev XIII.*, s. 108.

32 A. Kolísek: *Některé vzpomínky*, s. 29. – Až do zřízení české koleje zde studovali i mnozí bohoslovci z Čech, např. v 70. letech František Kordač, pozdější univerzitní profesor, pražský arcibiskup a český primas, který svůj téměř sedmiletý pobyt ukončil vysvěcením v Lateránské bazilice dne 15. července 1878 a dvěma doktoráty, z teologie a filozofie, obhájenými na Papežské univerzitě Gregoriana o rok později. Srov. Pavel Marek – Marek Šmíd: *Arcibiskup František Kordač*, Olomouc 2013, s. 8.

kův, u Stolice pravdy, u Náměstka Ježíše Krista, nashromáždili a pak vlasti svojí byli ku pravému prospěchu. Je Vás sice málo, ale často na jednom pouze knězi závisí blaho mnohých, ano i celé diecese.³³

Prvním rektorem české koleje se stal mladý italský církevní hodnostář, profesor filozofie a dogmatické teologie, právník a diplomat Benedetto Lorenzelli, který tuto funkci zastával v letech 1884–1893. Na přelomu 19. a 20. století strávil několik let v diplomatických službách Svatého stolce. Poté byl jmenován arcibiskupem v Luce (1904), kreován kardinálem (1907) a působil jako prefekt Posvátné kongregace pro studium (1914–1915).³⁴

Vicerektorem koleje byl český katolický duchovní a pozdější pomocný pražský biskup František Zapletal, vysvěcený na kněze v bazilice svatého Jana v Lateránu v dubnu 1884, který měl za sebou čerstvě římskou formaci na Papežské univerzitě Urbaniana. Od začátku fungování koleje tak plnil důležitou a časově náročnou funkci agenta u římské kurie pro biskupy zmíněných čtyř českých diecézí i kuriální záležitosti různých řeholních společenství z českých zemí. Díky tomuto kontaktu se seznámil s celou řadou významných osobností římské kurie, s nimiž udržoval styk i později, po návratu do Čech.³⁵

Pro absenci spirituála zastával František Zapletal na české koleji rovněž tuto funkci. Jejím prostřednictvím si udržoval vliv na formaci bohoslovců, a tedy i Šimona Bártu. V letech 1884–1905, kdy v Římě působil, prošlo kolejí celkem sto padesát jedna bohoslovců, z nichž sto devět bylo vysvěceno na kněze ve Věčném městě a šest v seminářích v Čechách; zbylí studium z různých důvodů nedokončili. Zejména v prvních letech existence ústavu působil mladý spirituál spíše jako přítel a druh než představený zkušený kněz, což rozhodně nebylo ke škodě; sám využíval přátelství k pomoci mladým bohoslovcům, aby vytrvali ve své formaci, ve věrnosti katolické církvi a Ježíši Kristu.³⁶

Čeští bohoslovci navštěvovali přednášky z filozofie a teologie na Papežské univerzitě Urbaniana, založené papežem Urbanem VIII. v roce 1627, která tehdy sídlila v paláci Propagandy fide poblíž Španělského náměstí v centru Říma. Pěšky to bylo ze Sixtinské ulice velmi blízko. Přednášela se věrouka, morálka s pastorálkou, fundamentální teologie, církevní dějiny, biblistika, hebrejšтина, arabština a syrština, křesťanská

33 A. Srb: *Lev XIII.*, s. 107–108; Karel Kašpar: *Papež Lev XIII. a česká kolej v Římě*, Praha 1905, s. 8.

34 A. Kolísek: *Některé vzpomínky*, s. 29.

35 T. Parma: *Zakladatelská postava*, s. 92–93.

36 Tamtéž, s. 95.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Šimon Bárta.
Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.